

TRESTNÍ PRÁVO

hmotné

(TPH)

*zvláštní část trestního
zákoníku (ZČ TrZ)*

**Teorie a praxe přípravného řízení
trestního**

PŘEDNÁŠKA I.:

Prof. JUDr. V. Kratochvíl

Literatura:

Žatecká, E. Úvod do trestního práva hmotného a procesního - II. Zvláštní část. Brno: MU, 2009

Zák. č. 40/2009 Sb., ve znění zák. č. 306/2009 Sb.

- **Metodická doporučení ke studiu zvláštní části (ZČ) TPH (TrZ) v kontextu části obecné (OČ)**
 - **negativní** doporučení
 - **nestudovat zpaměti doslovně skutkové podstaty, ani trestní sazby ...**
 - **pozitivní** doporučení
 - **znát zpaměti systematiku ZČ TrZ (podle hlav), podmínka rychlé orientace v TrZ a správné práce s ním ...**
 - **vědět o vnitřní systematice některých hlav (díly v TrZ) ... např. Hl. I., 5 dílů ...**
 - **mít „paměťovou stopu“ typů trestných jednání (...že a kde v TrZ jsou příslušné skutkové podstaty /SkP/)**
 - **zvládnout elementární výklad znaků SkP TČ S+OS+O+SS, za použití zákona (ve smyslu vztahu OČ+ZČ TrZ z hlediska výkladu, viz další snímek)**

– **Vztah obecné a zvláštní části TPH (TrZ) z hlediska legislativního, výkladového a aplikačního**

▪ hledisko legislativní

- **obecná část** = „vytknutí před závorku“ obecných pojmů uplatňovaných ve zvláštní části (legální definice pojmů z hlediska viny /trestný čin...§ 13/ a trestu /tresty...§ 52, ochranná opatření...§ 98/)
- **zvláštní část** = „závorka“ obsahující jak obecné („Kdo...), tak typové („Kdo jako dlužník ...) zvláštní znaky skutkových podstat a trestní sankce ... druhy a sazby trestů ...
- touto strukturou TrZ se sleduje jeho přehlednost a použitelnost ...

▪ hledisko výkladové

- **OČ + ZČ** tvoří celek, jejich obsah se při výkladu doplňuje podle těchto zásad:

- předpoklady **viny** uvedené v obecné části se uplatňují **jen SKRZE** SkP ve zvláštní části ... tzv. „**přeplňování**“ SkP ve ZČ je **nepřípustné**
- jen to, co **je** ve SkP ve ZČ (např....úmyslně...), lze doplnit z OČ pomocí § 15 ... Např.: Kdo jiného úmyslně usmrtí ... § 140 ...
- to, co ve SkP ve ZČ **není** (např....recidiva...), **nelze** doplnit z OČ pomocí § 12 odst. 2, § 39 odst. 2, § 42 písm. p) TrZ... to by bylo ono „**přeplňování**“ ... Např.: přešůpek zpronevěry (§ 50 PZ) nelze povýšit kvůli recidivě pachatele na TC podle § 206/1 TrZ při škodě 4. 900,- Kč, neboť recidiva není znakem subjektu zpronevěry ...
- předpoklady ukládání **trestů** uvedené v obecné části se uplatňují **i nad RÁMEC** zvláštní části (např. trest OPP má oporu dokonce jen v OČ, § 62 TrZ)

▪ hledisko aplikační

- jen výše uvedeným způsobem vyložený obsah OČ + ZČ TrZ lze takto správně aplikovat...

- **Systematika obecné a zvláštní části TrZ (účel, kritéria)**
 - *účel systematiky = učinit trestní zákoník přehledným a prakticky použitelným ...*
 - *kritéria systematiky = hlediska podle nichž se systematizuje*
 - *obecná část:*
 - řazení hlav zásadně podle **struktury TPH** (zločin+trest)=
 - působnost trestních zákonů – hl. I.
 - trestní odpovědnost – hl. II. (základy trestní odpovědnosti /ZTO)/
 - okolnosti vylučující protiprávnost činu – hl. III.
 - zánik trestní odpovědnosti – hl. IV.
 - trestní sankce – hl. V. (právní následky /PNZTO/)
 - zhlazení odsouzení – hl. VI.
 - zvláštní ustanovení o některých pachatelích – hl. VII.
 - výkladová ustanovení – hl. VIII.
 - *zvláštní část:*
 - řazení hlav podle **povahy a významu chráněných objektů** (druhových, skupinových) =
 - systematika „**přírozenoprávní**“ (ind. + spol.); de lege ferenda, TrZ, soulad s Listinou základních práv a sv.
 - systematika „**biblická**“ (spol. + ind.); platný tr. zák.

Vybrané problémy (změny) zvláštní části TPH (TrZ) ...

Trestné činy proti životu a zdraví (Hl. I.)

- vybrané skutkové podstaty z hlediska institutů obecné části TrZ
 - § 140 vražda
 - ... vražda ... ponecháním zemřít + *nepravé opomenutí* (§ 112), např. otec nechá zemřít hlady své dítě
 - § 142 vražda novorozeného dítěte matkou
 - ...matka... + *vlastnost, konkrétní pachatel* (§ 114 odst. 1) a *důsledky z hlediska § 23 (spolupachatelství), § 24 (účastenství)* ...
 - § 146, § 148 ublížení na zdraví
 - ...ublížení na zdraví... + § 122 odst. 1, výslovné vymezení, v souladu s dosavadním výkladem v judikatuře ...
- některé stěžejní změny v Hl. I.
 - **nové Skp:**
 - *Vražda kvalifikovaná* - § 140/2
 - Kdo jiného úmyslně usmrtí **s rozmyslem** (x *afekt*) nebo **po předchozím uvážení**, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.
 - *Zabití (privilegované úmyslné usmrcení odlišené od vraždy)* - § 141
 - Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavíženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.
 - *Nedovolené přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy* - § 159
 - platná úprava (tr. zák.) zná jen ... se souhlasem; nová úprava je reakcí na interrupce provedené za cenu omylu poškozených, díky němuž daly „souhlas“ ...
 - *Odběr tkáně, orgánu a provedení transplantace za úplatu* - § 166
 - Kdo v rozporu s jiným právním předpisem (transplantační zákon) jinému nebo pro jiného nabídne, slíbí nebo poskytne úplatu za odběr tkáně nebo orgánu z jeho těla nebo za provedení transplantace, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.
 - Stejně bude potrestán, kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s odběrem tkáně nebo orgánu nebo s provedením transplantace pro sebe nebo pro jiného žádá, přijme nebo si dá slíbit úplatu v rozporu se zvláštním právním předpisem.

Trestné činy proti životu a zdraví (Hl. I.) pokračování

- § 150 neposkytnutí pomoci
 - ... neposkytne potřebnou pomoc (pravá omise) ... x *nepravá omise* (§ 112); např. „kunštátská kauza“ (2006)

§ 112

Opomenutí (*nepravé*)

Jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předchozího ohrožujícího jednání anebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen.

Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (Hl. II.)

- vybrané skutkové podstaty z hlediska institutů obecné části TrZ
 - § 173 - loupež
 - ...násilí ... + *TČ spáchaný násilím* (§ 119); např. „uspávačka“..., pokus, dokonání (?)
 - § 181 - *poškození cizích práv*
 - ...uvedení někoho v omyl a využití něčího omylu ... + *TČ takto spáchaný* (§ 120)
- některé stěžejní změny v Hl. II.
 - **nové Skp:**
 - *Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí* - § 183
 - Kdo neoprávněně poruší tajemství listiny nebo jiné písemnosti, fotografie, filmu nebo jiného záznamu, počítačových dat anebo jiného dokumentu uchovávaného v soukromí jiného tím, že je zveřejní, zpřístupní třetí osobě nebo je jiným způsobem použije, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.
 - např. SMS přečtená přes rameno jejího adresáta a zveřejněná neoprávněně
 - DZ: toto ustanovení se týká jak písemností osobní povahy, tak i písemností profesní povahy...

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti (HI. III.)

- vybrané skutkové podstaty z hlediska institutů obecné části TrZ
 - § 185 - znásilnění
 - ...násilím... + *TC spáchaný násilím (§ 119)*; např. „uspávač“..., pokus, dokonání (?)
- některé stěžejní změny v HI. III.
 - **nové Skp:**
 - *Sexuální nátlak* - § 186
 - Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo
 - kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti ...
 - stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, jeho bezbrannosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu ...
 - DZ: ustanovení je provedením rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/SWV o boji proti sexuálnímu zneužívání dětí a dětské pornografii ...
 - *Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí* - § 190
 - kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí ...
 - DZ: znění § 190 se vztahuje na provozování prostituce např. v blízkosti školského poradenského zařízení, školského účelového zařízení nebo zařízení školního stravování ve smyslu zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, která jsou určena pro návštěvu dětí, ...

Trestné činy proti rodině a dětem (Hl. IV.)

- vybrané skutkové podstaty z hlediska institutů obecné části TrZ
 - § 199 *týrání osoby žijící ve společném obydlí*
 - ... obydlí ... (§ 133)
- některé stěžejní změny v Hl. IV.
 - *Opuštění dítěte nebo svěřené osoby* - § 195
 - Kdo opustí dítě nebo jinou osobu, o kterou má povinnost pečovat a která si sama nemůže opatřit pomoc, a vystaví ji tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví ...
 - DZ: návrh zde reaguje na potřebu postihu jednání (...opuštění seniora ...), které de lege lata nelze kriminalizovat, neboť by šlo o analogii legis k tíži pachatele ... § 212 tr. zák. dopadá pouze na „dítě“ ...
 - *Zanedbání povinné výživy* - § 196
 - zpřesnění podmínek odpovědnosti ...“po dobu delší než čtyři měsíce“...